

Československý zahraniční protinacistický odboj

Počátky odboje

- Po okupaci Čech a Moravy v březnu 1939 začali mnozí lidé, zejména bývalí vojáci, ilegálně odcházet do ciziny, zpočátku především do Polska
- Již před okupací uprchl do Londýna velitel vojenské rozvědky František Moravec se skupinou spolupracovníků a důležitými zpravodajskými materiály
- Diplomatické úřady v Polsku, Francii Velké Británii a dalších zemích jejich správci odmítli vydat Němcům, tyto instituce se pak podílely na formování a koordinaci prvních odbojových iniciativ
- Finanční prostředky diplomatických úřadů posloužily jako základ pro financování odboje
- Během jara a léta 1939 se zformovalo politické vedení v čele s bývalým prezidentem Edvardem Benešem, které usilovalo o podporu Francouzů, Britů a dalších potenciálních spojenců

Postavení Benešovy skupiny

- V exilu existovaly opoziční směry: Sudetoněmečtí antifašisté, komunisté, část slovenských politiků (Hodža, Osuský), část důstojníků (generál Prchala)
- Velká Británie a USA zpočátku uznávají legitimně zvoleného čs. prezidenta Emila Háchu a odmítají uznat čs. zahraniční vedení jako plnohodnotnou exilovou vládu
- Polsko protežuje gen. Lva Prchalu (na obr.)

Polské tažení

- Dva dny po německém útoku na Polsko, 3. září 1939, vzniká první čs. zahraniční bojový útvar – *Legie Čechů a Slováků* v čele s Prchalou
- Několik jednotlivců vstoupilo k polskému letectvu
- Část Čechoslováků po porážce Polska uprchla do Rumunska či po moři do Francie, část na ústupu zajata Sověty

Boje ve Francii

- Francie nejprve umožnila československým uprchlíkům pouze vstup do Cizinecké legie
- Po vyhlášení války v září 1939 začalo formování čs. pozemních jednotek v Adge
- V květnu 1940 Francie napadena Německem, do ústupových bojů zasáhli čs. pěšáci i letci v rámci francouzských útvarů
- Proslavili se úspěšní čs. stíhači, zejména František Peřina a Alois Vašátko (vpravo na poválečné poštovní známce)

Vývoj politického postavení odboje

- V listopadu 1939 v Paříži vznikl *Čs. národní výbor* v čele s Benešem
- Po pádu Francie v červenci 1940 ustavena prozatímní vláda v Londýně
- Beneš prezidentem, předsedou vlády Jan Šrámek, ministrem obrany gen. Sergej Ingr
- Dohoda s Velkou Británií o finanční podpoře oboje
- Vláda postupně uznána dalšími spojenci, obnovovány diplomatické úřady

Čs. letci ve Velké Británii

- Již v létě a na podzim 1940 čs. letci nasazeni v bitvě o Británii
- Postupně vytvořeny tři stíhací a jedna bombardovací peruť
- Generálním inspektorem letectva jmenován Karel Janoušek (nahore)
- Část letců sloužila u britských či jiných jednotek, vůbec nejslavnější čs. stíhač Josef František (dole) létal s polskou perutí

Boje na západě

- Původní čs. dobrovolnické jednotky rozšířeny nábořem Čechoslováků žijících v cizině – nejprve dobrovolně, později mobilizací Čechoslováků ve spojeneckých zemích
- V letech 1941–1942 čs. vojáci pod velením Karla Klapálka (nahore) nasazeni v severní Africe, účastnili se např. obrany Tobruku
- Od léta 1944 do konce války čs. obrněná brigáda gen. Aloise Lišky obléhala francouzský přístav Dunkerque, obsazený Němci

Východní fronta

- Části vojáků, internovaných během polského tažení, umožněno odcestovat do Británie, z dalších po německém útoku na SSSR zformována jednotka v čele s pozdějším čs. prezidentem Ludvíkem Svobodou (vlevo)
- V SSSR působila čs. vojenská mise z Londýna vedená gen. Heliodorem Píkou
- Čs. útvar poprvé nasazen v březnu 1943 u obce Sokolovo, kde padl Otakar Jaroš, posmrtně vyznamenaný nejvyšším sovětským řádem
- Následovala účast v bitvách u Kyjeva, Bílé Cerekve a dalších, jednotky doplňovány Čechoslováky z osvobozených území (tzv. Volyňští Češi z Ukrajiny a další)

Změna politické linie

- Sílící orientace na SSSR coby nejsilnější a Československu územně nejbližší spojenecký stát, v prosinci 1943 podepsána smlouva o poválečné spolupráci
- Sovětské vedení se snaží ovlivňovat vnitřní záležitosti čs. armády na východní frontě (např. vynucené odvolání gen. Kratochvíla během bojů na Dukle a nahrazení L. Svobodou)
- V důsledku sbližování se SSSR klesá důvěra západních spojenců k čs. odboji

Spolupráce s domovem

- Od počátku okupace budováno kurýrní a hlavně telegrafické spojení s domácím odbojem
- Vysílání parašutistů s výzvědnými a sabotážními úkoly do Protektorátu a na Slovensko
- Nejznámější výsadková skupina Anthropoid provedla v květnu 1942 atentát na protektora Heydricha
- Ke konci války zásobování partyzánských skupin zbraněmi a vybavením shazovaným z letadel
- K hlavním organizátorům uvedených akcí patřil František Moravec (na obr.)

Osvobození ČSR

- V srpnu 1944 vypuklo na Slovensku povstání
- Pokus o vojenskou pomoc povstalcům (karpatsko-dukelská operace) selhal, povstání potlačeno
- Během roku 1945 postupné osvobozování Slovenska, Moravy a části Čech sovětskými a čs. jednotkami z východu
- Západ a jihozápad Čech osvobozen Američany
- Do Prahy dorazila sovětská armáda krátce po německé kapitulaci

Závěr a důsledky války

- Již v dubnu 1945, ještě před osvobozením části ČSR včetně Prahy, v Košicích ustanovena „vláda Národní fronty“
- Rozhodující vliv SSSR na čs. domácí i mezinárodní politiku
- Odstoupení Podkarpatské Rusi Sovětskému svazu

Otázky

- Ve které zemi vznikla první jednotka čs. zahraničního odboje?
- Jakými způsoby exilové vedení spolupracovalo s domácím odbojem?
- Jak a proč se během války měnila politická orientace exilového vedení?
- Odkud a jak získávala československá zahraniční armáda mužstvo?
- Uveďte alespoň tři bitvy, jichž se československé zahraniční jednotky zúčastnily.